

FALLET LIBERIA

En studie om aktörers påverkan på beslut
om internationella insatser.

Abstract

The aim of this study is to investigate what factors shaped the decision making process regarding the Swedish military contribution to UN mission in Liberia 2003. At the time Sweden already had an on-going mission in the Democratic Republic of Congo and the Swedish Armed Forces was in the midst of a thoroughgoing reform of its military forces as well as its core objectives.

The focus of the study is on the key actors and their impact on the decision process according to the theory of Bureaucratic politics. The theory is utilized as a methodological approach to the text material. The primary sources of information consists mainly of official documents from the Parliament, the Government and the Swedish Armed Forces. Reports and studies from state institutes as well as from universities and scholars, form together with literature on politics and international relations the secondary sources.

The study clarifies the key actors and how their interactions form the decision. Furthermore, it concludes that the actors responsible for setting the political agenda had had the most influence on the outcome of the decision. Bureaucrats from within the Government and the Armed Forces continuously cooperated throughout the process within both official as well as informal which strongly contributed to the over-all preparations of the bill.

Nyckelord: beslutsprocess, spelare, militära internationella insatser, Governmental Politics, UNMIL, MONUC.

Antal ord: 9058

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering och syfte.....	1
1.2	Avgränsningar	2
1.3	Forskningsöversikt	3
2	Metod	4
2.1	Material	5
3	Teori	6
3.1	Allisons tre perspektiv.....	6
3.2	Operationalisering	8
4	Analys	9
4.1	Bakgrund	9
4.1.1	Utrikes- och säkerhetspolitiskt läge	9
4.1.2	Inrikespolitiskt läge	10
4.1.3	Försvarspolitiken och Försvarsmakten.....	11
4.1.4	Regelverk och beslutsprocess.....	11
4.1.5	Beslutsprocess inför deltagande i UNMIL.....	13
4.2	Vilka spelare var de facto inblandade i processen?.....	15
4.3	Hur såg de respektive spelarnas egna mål och syften ut?	15
4.3.1	Riksdagen (Utrikes- och Försvarsutskottet).....	15
4.3.2	Regeringen	16
4.3.3	Utrikesdepartementet	16
4.3.4	Försvarsdepartementet	17
4.3.5	Försvarsmakten	18
4.4	Hur sker interaktionen mellan spelarna?.....	19
4.5	På vilket vis har respektive spelare påverkat beslutet?	20
5	Resultat	22
5.1	Sammanfattning	22
5.2	Diskussion	25
6	Referenser	26

6.1	Primära underlag	26
6.2	Sekundära underlag	27

1 Inledning

Fallet som studeras består av det svenska riksdagsbeslutet att stödja FNs insats i Liberia, UNMIL, 2004 genom att bidra med ett mekaniserat skyttekompani om maximalt 240 soldater utrustade med stridsfordon CV90.

Det intressanta, och eventuellt avvikande, med beslutet är dess kontext då Sverige redan hade en pågående FN-insats i Afrika, om än av betydligt mindre omfattning. Den pågående svenska insatsen bestod av en flygplatsenhet på maximalt 90 personer med uppgift att driva en flygplats för MONUCs logistikoperation i Demokratiska republiken Kongo, DRK (prop. 2002/03:58). Båda insatserna antas initialt för en 12-månadersperiod under FN kapitel VII med fredsframtvingande mandat. Båda bedöms även uppfylla de rådande svenska utrikes- och säkerhetspolitiska målen; att stödja FN som organisation, att stävja spridning av konflikter samt att Sverige visar engagemang i Afrika. Likheterna till trots uppfattas de mycket olika i såväl uppgift, uppbyggnad och kostnad för staten. Varför tog så Riksdagen beslut om att delta i en ny väpnad insats inom ramen för FN i Afrika?

1.1 Problemformulering och syfte

Nationellt befinner sig Sverige i en omdaning av såväl säkerhetspolitiken (Westberg 2015, s. 206) som Försvarsmakten, vars uppgifter nu sträcker sig långt utanför rikets gränser i enlighet med 2002 års försvarsbeslut (prop. 2001/02:10). Det är just dessa förhållanden som utgör en intressant utgångspunkt för en fördjupad fallstudie där aktörers möjliga påverkan på utrikes- och säkerhetspolitiska beslut kan analyseras.

I det rådande omvärldsläget vid tiden, vad var det som motiverade Sverige att starta upp en ny väpnad insats i Afrika? Om drivkraften enbart var att skapa sig inflytande inom arenan för internationella relationer genom att visa närvaro i Afrika och stöd för det internationella systemet, i form av FN, skulle inte en förlängning av det pågående bidraget vara mer kostnadseffektivt? Vilka andra drivkrafter än det mer rationalistiska perspektivet fanns? Vilka aktörer var de facto med i beslutet? Vem var pådrivande och vem var återhållsam? Har aktörerna egna drivkrafter, mål och syften som påverkat beslutet? Hur kan respektive aktör påverka utrikes- och säkerhetspolitiska beslut? Kan andra aktörer utom de direkt inblandade, som t.ex. media varit en påverkande faktor? Fanns inrikespolitiska mål som påverkade? Följdes regelverk eller fanns systematiska brister med eventuell otillbörlig påverkan till följd? Den mer konkreta forskningsfrågan är;

- *Hur kan beslutet att bidra med väpnade styrkor till UNMIL förklaras?*

Syftet med studien är att identifiera och förklara de påverkande faktorer utifrån aktörsperspektivet som fanns bakom beslutet att snabbt rikta om den svenska väpnade insatsen i Afrika. Genom att granska processen och beskriva beslutsförloppet samt dess organisation kan beslutets aktörer identifieras. Genom textanalys av både beslut, protokoll och aktörernas egna måldokument identifieras och förklaras sedan aktörernas drivkrafter och deras möjliga påverkan på såväl process som utfall.

Studien bygger inte på några uppställda hypoteser. Forskningsfrågan är medvetet öppen och syftar till att hitta möjliga faktorer och drivkrafter vilket innebär att användandet av hypoteser i detta fall riskerar bli begränsande för utfallet. Fördelen med att inte ha hypoteser är att risken för s.k. tesdrivning och egen bias minskar.

Sammanfattningsvis består studien av en inledande del som behandlar syftet med studien, problemformulering och anknytning till aktuell diskurs samt begreppsförklaringar. Vidare redovisas metodval och avgränsningar samt källmaterial och dess källkritiska bedömning. Därefter redogörs för vald teori och dess tillämpning i studien. Analysdelen inleds med en bakgrundsbeskrivning av omvärldsläget och pågående internationell insats i Afrika. Därtill beskrivs den nationella beslutsprocessen för insättandet av Försvarmaktens resurser i internationella insatser varvid regler, tider och aktörer identifieras. Vidare genomförs textanalys av officiella dokument och övriga källor för att söka svar på forskningsfrågan utifrån byråkratimodellens operationalisering. Slutligen summeras resultaten i syfte att bredda förståelsen kring fenomenet. Studien avslutas med diskussion och förslag till fortsatta studier.

1.2 Avgränsningar

Studien behandlar i analysen endast Sveriges beslut om att bidra till UNMIL med väpnade styrkor 2003. Övriga svenska internationella insatser och dess beslutsprocesser under tidsperioden kommer inte att behandlas i mer än kontextuellt sammanhang. Efter en genomgång av de då pågående eller avslutade insatserna bedöms ingen enskild insats direkt ha påverkat studerat fall.

Analysen av aktörspåverkan begränsas från att informell fråga ställs till Sverige till att beslut är fattat av riksdagen. Eventuell vidare påverkan inför effektivering av beslutet kommer inte vara föremål för denna studie.

Identifierade aktörer kommer i huvudsak behandlas på organisatorisk nivå varvid möjliga socialpsykologiska faktorer på individnivå inte kommer att tas upp i denna studie. Ett mindre antal enskilda individer bedöms identifieras som nyckelaktörer men analyseras utefter deras respektive befattning och därmed den

organisation de representerar. Därtill kommer organisationernas interna processer inte vara föremål för någon djup analys.

Valda avgränsningar har balanserats mot att inte vara för snäva alternativt spänna över mer än som kommer att studeras samt tillgänglig tid för studien.

1.3 Forskningsöversikt

Aktuellt forskningsproblem utvecklas från en observation av en händelse och är därmed samhälleligt uppkommet. Likväl anser jag det faller inom det inomvetenskapliga området då studien inryms i forskningsområdet *utrikes- och säkerhetspolitiskt beslutsfattande* men även till del inom forskningsområdet *internationella insatser med svenska väpnade styrkor*.

Tidigare studier inom området utgör ett brett spektrum av inriktningar, från Jan Ångströms analys i kapitlet ”*Försvarsmaktens internationella insatser: I den svenska säkerhetens tjänst eller identitetens tjänst?*” (Engelbrekt & Ångström, 2010), via Håkan Edström och Dennis Gyllensporres analys av de svenska insatserna mot bakgrund av försvarsdoktriner i ”*Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget*” (Edström & Gyllensporre, 2014) till analyser av bl.a. den politiska beslutsprocessen inför internationella insatser av Försvarets forskningsinstitut (FOI) för att nämna några inriktningar.

Därtill finns en rad studentuppsatser som berör just forskningsområdet internationella insatser med svenska väpnade styrkor, huvudsakligen med försvarsbeslut och dess ominriktningar som utgångspunkt, men även inom området utrikes- och säkerhetspolitiskt beslutsfattande inför enskilda insatser.

Studien avser knyta an till tidigare vetenskapliga studier inom båda dessa forskningsområden genom att komplettera tidigare studier med ytterligare ett perspektiv. Genom en djupare analys av de aktörer och drivkrafter som i realiteten påverkar ett beslut om insats med väpnade styrkor skapas en kunskapsbas som möjliggör ytterligare forskning.

2 Metod

För att besvara forskningsfrågan genomförs studien som en teorikonsumerande enfallsstudie med förklarande holistisk ansats. Studien är teorikonsumerande så till vida att vald teori används som metod för att strukturera insamling och systematisera analysen av empirin (Esaiasson m.fl., 2017, s.42). Vidare är studien kumulativ och bygger i sin metod vidare på tidigare studier men med ett nytt perspektiv på materialet. Empirin består av textanalys av officiella dokument samt uttalanden av aktörsrepresentanter ur tidigare studier.

I förarbetet har jag utgått från Yins fem komponenter för fallstudier för att skapa en struktur (Yin, 2017, s.40). Då studiens fråga uppstått ur en observation av ett specifikt fall och avser förklara *varför* något inträffat och *hur* det kan förklaras lämpar sig metoden fallstudie. Genom att gå igenom tidigare forskning inom området har forskningsfrågan behållits med fokus på beslutsprocessen och möjliga påverkansfaktorer, varför studien är ett fall av *svenskt strategiskt beslutsfattande om användandet av militära maktmedel* i enlighet med Yins definition (Yin, 2017, s.71-73).

För att empiriskt kunna studera de möjliga påverkansfaktorerna i beslutet utvecklas ett antal operationella indikatorer, d.v.s. som en struktur för hur fenomenet avses mätas (Esaiasson m.fl., s.22). De operationella indikatorerna i denna fallstudie kommer att bestå av ett antal frågor med utgångspunkt i Allison's teori om strategiskt beslutsfattande presenterat i boken *Essence of decision* från 1999. Det är vanligt att använda samtliga av Allison's förklaringsmodeller då kombinationen av fler perspektiv tydliggör komplexiteten och erbjuder möjligheten till en djupare förståelse av fenomenet. Varje förklaringsmodell kan dock självständigt fungera som förklaring.

Då denna studie syftar till att göra en djupare analys av just aktörernas påverkan i beslutsprocessen, med fokus på processens ingående aktörer och hur de samverkar i det att beslutet formas, kommer Allison's byråkratimodell (Bureaucratic politics) att tillämpas som verktyg i analysen. Allison's rationalistiska och organisatoriska förklaringsmodeller används till del i utformningen av en kontext till aktörsanalysen men tillämpas inte systematiskt. Genom operationaliseringen av Allison's förklaringsmodeller erhålls så det analysverktyg som sedan används vid den kvalitativa textanalysen av källmaterialet.

Ambitionen är att inledningsvis beskriva fallets kontext i form av omvärldsläge i stort, regelverk och organisation för denna typ av beslut samt en tidslinje för vidtagna åtgärder inför beslutet utifrån officiella dokument och rapporter. Utifrån detta identifieras vilka aktörer som aktivt påverkar beslutet och

därefter beskrivs respektive aktörs möjliga egna drivkrafter i form av mål och syfte med sitt agerande samt på vilket vis aktörerna interagerat.

Således avser studien tydliggöra de kausala mekanismerna i beslutsfattandet samt förklara hur dessa påverkar beslutet och slutligen diskutera vilka konsekvenser detta kan medföra.

Genom att noga se till att de teoretiska begreppen överensstämmer med de valda operationella indikatorerna skapas god begreppsvaliditet (Esaiasson m.fl., 2017, s. 57). För att även skapa god reliabilitet, d.v.s. att mätningen görs på rätt sätt, måste en metod tillämpas för att inte skapa systematiska fel. Reliabiliteten stärks även av att mätunderlaget anses tillförlitligt och pålitligt samt avsaknaden av slarvfel i mätningen.

2.1 Material

Materialet utgörs huvudsakligen av primärkällor i form av samtida officiella beslut, dokument och protokoll från regeringen, riksdagen och Försvarmakten. Ur ett källkritiskt perspektiv betraktas dessa som tillförlitliga avseende såväl äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. (Esaiasson m.fl., 2017, s.288)

Utöver primärkällorna kommer även sekundärkällor i form av rapporter, utredningar, uppsatser och tidigare vetenskapliga studier användas. De vetenskapliga studierna är samtliga hämtade från DIVA. De sekundära källorna har bedömts individuellt avseende deras äkthet, oberoende, samtidighet och tendens.

För en fördjupad bild och möjlighet att kunna triangulera information är intervjuer en bra metod. Det bedöms dock i dagsläget vara svårt att hitta befattningshavare som var med i de aktuella processerna och framför allt skulle det vara svårt att bedöma informationens relevans efter att så lång tid förflutit. För att i någon mån hantera detta har jag medvetet valt källor som innehåller mer samtida intervju-underlag och hoppas på så sätt indirekt bidra med en form av triangulering. Exempelvis utgörs en stor del av underlaget rörande samspelet mellan aktörerna av FOI-rapport 1682, vars syfte var att identifiera eventuella problem i processen inför beslut om internationella insatser. Rapporten bygger förutom på offentligt material även på intervjuer av samtida befattningshavare inom såväl regeringen som Försvarmakten vilket jag har kunnat använda även för denna studie. Även underlag från Edström och Gyllensporres bok *Alike or Different?* från 2014 innehåller underlag från intervjuer om samarbetet mellan framför allt regeringen och Försvarmakten. Intervju-underlaget i föregående fall är visserligen utgående från studien av processen inför ett försvarsbeslut men kan i denna studie ändå användas då det ger en uppfattning om *relationen* mellan departement och Försvarmakten i stort.

3 Teori

Inom studiet av utrikespolitik är indelning i analysnivåer - individen, byråkratin, staten och det internationella systemet - ett vanligt redskap för att strukturera möjliga förklaringsfaktorer. Inom varje nivå finns sedan otaliga teoribildningar att välja mellan (Gustavsson & Tallberg, s. 271). Med fördel kan även perspektiv och teorier ur olika vetenskapliga områden kombineras för att skapa ett mer holistiskt resultat. Utifrån problemformuleringen och frågeställningarna har jag dock valt att utgå från Graham Allison's modell för analys av beslutsfattande ur boken *Essence of decision* (1999). Genom att välja en idag vedertagen teori som grund för studien kan jag utgå från en beprövad metodik. Metoden är väl använd inom forskningen och medger en god struktur för denna typ av analys (Gustavsson & Tallberg, 2020,s.272).

Modellen belyser utifrån den statsvetenskapliga synvinkeln tre olika aspekter av beslutsfattande; *Rational Actor*, *Organizational Behavior* och *Governmental Politics*. Dessa benämns härnäst som rationella aktörsmodellen, organisationsmodellen och byråkratimodellen. Genom att belysa ett beslut utifrån de tre perspektiven menar Allison att en mer fullständig bild av hur och varför ett beslut tillkommit kan skapas (Allison & Zelikow, s. 3-11).

I denna studie består fallet av ett enskilt beslut och inte om handläggningen av en kris vilket gör vissa faktorer mer givna. Min anpassning av modellen går ut på att fokusera på byråkratimodellen och aktörernas interaktion inför beslutet. De övriga perspektiven, rationella aktörsmodellen och organisationsmodellen, kommer att behandlas kontextuellt som ett antagande och utgör bakgrund till det perspektiv jag avser fokusera på.

3.1 Allison's tre perspektiv

Rationella aktörsmodellen

De grundläggande elementen i Allison's rationella aktörsmodell handlar om att ta reda på vilka målsättningar som skall uppnås, de olika handlingsalternativen som leder till målen, vilka effekter de olika handlingarna har på såväl aktör som utfall, vilket val som aktören anser ger mest vinst och därmed slutligen väljer, samt att ta reda på vad som motiverar aktören att handla, d.v.s. vad aktören uppfattar som hot eller möjligheter i den givna situationen.

Frågor utifrån rationella aktörsmodellen

- Vad identifierar aktören som hot eller möjligheter som föranleder att beslut måste tas?

- Vad är aktörens mål med agerandet?
- Vilka handlingsalternativ ser aktören?
- Vilka är konsekvenserna för respektive handlingsalternativ?
- Vilka val gör aktören utifrån förutsättningarna?

Organisationsmodellen

Enligt denna förklaringsmodell är uppgifter och mandat fördelade till olika delar av en stor organisation eller myndighet. Organisationen har även därför skapat en formell struktur för att samordna beslut och processer för att koordinera de olika befattningshavarnas befogenheter och ansvarsområden. Detta påverkar i sin tur hur beslut såväl fattas som implementeras. Organisationens struktur och i viss mån kultur, eller informella struktur, kommer att påverka utfallet av besluten.

Frågor utifrån organisationsmodellen

- Hur är regeringen/styrelsen organiserad?
- Vilka förmågor/begränsningar i dessa organisationsenheters stående order (SOP – standard operating procedures) finns för att producera information om internationella omständigheter, hot och möjligheter?
- Vilka förmågor/begränsningar i dessa organisationsenheters SOP finns för att generera handlingsalternativ?
- Vilka förmågor/begränsningar i dessa organisationsenheters SOP finns för att implementera valt alternativ?

Byråkratimodellen

De grundläggande elementen i byråkratimodellen är att olika spelare konkurrerar om inflytande och att varje beslut föregås av köpsläende och förhandlingar. Spelarna kan ha ett övergripande gemensamt mål men strävar alltid efter bästa sättet att nå målet utifrån egna uppfattningar och drivkrafter. Det är en komplex arena för intern politik där spelarna saknar konsekvent syn på strategiska mål och med varierande uppfattning om nationella, organisatoriska och personliga mål. Det kan även förekomma underaktörer och spelare i form av lobbygrupper eller andra stater med varierande möjligheter till inflytande. (Allison & Zelikow, 1999, s. 258).

Allison menar att perspektivet bättre återger verkligheten i beslutsfattande där t.ex. friktioner, intressekonflikter och bortfall av information förekommer. Helheten i beslutsfattandet är mer än att fatta ett isolerat beslut åt gången. Det är oundvikligt att det uppstår ett köpsläende, mellan individer, organisationer och nationer när olika målsättningar och viljor möts. Därtill är makten att fatta beslut i praktiken delad på individnivå varför det är viktigt att identifiera vilka som faktiskt deltar i besluten. För beslutsfattande i allmänhet, och komplexa beslut i synnerhet, har gränsöverskridande processer direkta fördelar, fler hjärnor tänker helt enkelt bättre än en. Risken är som alltid att för många perspektiv presenteras och paralyserar beslutsfattandet (Allison & Zelikow, 1999, s.265) eller att de drabbas av grupp-tänk. Men detta utgör även något av utmaningen med byråkratimodellen då en process som inte fullt följer en stipulerad eller hierarkisk

struktur är svår att följa. Här gäller det att fokusera på under vilka former de olika spelarna möts och interagerar och vad som styr agendan.

Frågor utifrån byråkratimodellen

- Vilka är spelarna? Vilka är de aktörer vars synpunkter och värden påverkar beslut och agerande?
- Vilka faktorer formar respektive spelares uppfattning, eftersträvarade handlingsalternativ och ståndpunkter?
- Vilka faktorer påvisar aktörens genomslag i fattade beslut och agerande?
- Vilka kommunikations kanaler/möjligheter finns i beslutsprocessen? Hur ser den faktiska processen för att diskutera ståndpunkter och viljor ut för spelarna?

3.2 Operationalisering

Genom en anpassning av Allison's grundläggande frågor inom byråkratimodellen till aktuellt fall skapar jag de operationella indikatorer med vilka jag systematiskt kan söka svar på forskningsfrågan (Allison & Zelikow, 1999, s.390).

Med utgångspunkt i den övergripande forskningsfrågan och den holistiska ambitionen krävs dock även en beskrivning av den kontext inom vilken beslutet fattades. Då forskningsfrågan medvetet är så öppet formulerad behövs även kontexten som ett ramverk för att analysen inte ska driva iväg från huvudsyftet med studien. Kontexten i detta fall tar avstamp i Allison's rationella aktörsmodell och beskriver inledningsvis Sveriges dåvarande utrikes- och säkerhetspolitiska omvärldsuppfattning utifrån regeringsförklaring och försvarsbeslut. Därtill beskrivs utfallet av valet och den pågående transformeringen av Försvarsmaktens uppgifter och styrning samt en översikt av aktuella internationella insatser.

För att ytterligare sätta aktörerna och deras interagerande i rätt sammanhang har även delar av organisationsmodellen utgjort grunden för en beskrivning av den stipulerade processen för beslut om internationella insatser med väpnade styrkor, dess organisation och regelverk.

Det huvudsakliga målet med operationaliseringen är att identifiera de spelare som medverkat och förklara dessas drivkrafter samt på vilket vis och i vilken mån de har påverkat beslutet. Utifrån byråkratimodellen har således följande frågor framtagits;

Analysfrågor

1. Vilka spelare var de facto inblandade i beslutet?
2. Hur såg de respektive spelarnas egna mål och syften ut?
3. Hur sker interaktionen mellan spelarna?
4. På vilket vis har respektive spelare påverkat beslutet?

4 Analys

4.1 Bakgrund

4.1.1 Utrikes- och säkerhetspolitiskt läge

I början av 2000-talet bedömdes den säkerhetspolitiska situationen för Sverige som fortsatt positiv och risken för en väpnad konflikt i vårt närområde sågs som mycket fjärran

Utvidgningarna av både EU och NATO ansågs vara en starkt bidragande orsak till detta. De baltiska ländernas och Polens medlemskap i EU och Nato ansågs verka direkt stabiliserande och öka säkerheten även för Sverige. (Ds 2003:34, s.12) Ryssland hade stabiliserats och president Putin bedömdes sitta kvar efter det kommande ryska valet 2004. Rysslands politik bedömdes allt mer förutsägbar genom Putins liberala ekonomiska politik och en utrikespolitik som syntes sträva efter goda relationer med USA och EU. De ryska väpnade styrkornas reformering bedömdes fortskrida fortsatt långsamt och Ryssland skulle därför även fortsatt, på upp till tio års sikt, ha en mycket begränsad förmåga till större konventionella militära operationer. (Ds 2003:34, s.13)

Hotbilden 2003 ansågs trots detta mer komplex och svåra att förutsäga även om antalet mellanstatliga konflikter i världen minskat. Istället var det de regionala konflikterna och stater i risk för upplösning samt organiserad brottslighet, terrorism och spridning av massförstörelsevapen som utgjorde de nya säkerhetsutmaningarna. Globaliseringen innebar ett utökat ömsesidigt beroende mellan folk och länder, på gott och ont, vilket även kom att uttryckas i det kommande försvarsbeslutet 2004. ”Det går inte längre för länder att beakta sin säkerhet isolerat från utvecklingen i resten av världen” (Prop. 2004/5:5, s 14)

Det nya inom konflikthantering var att det skulle ske lokalt för att förhindra att en oroshärd spred sig. Det gav även fortsatt kraft åt den svenska, traditionellt starka åsikten om ett starkt världssamfund. Sverige skulle tillsammans med andra och FN ta ansvar för sin omvärld. FN ansågs ha det yttersta ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet samt vara det enda organet som kunde ge internationell legitimitet åt våldsanvändning. (Ds 2003:8, s.269-276) Konflikten i Irak våren 2003 kom att pröva FN:s ställning internationellt men det ökade snarare Sveriges ansträngningar för att öka dess legitimitet. Från svensk

synvinkel var huvudsakligen fattigdom, brott mot mänskliga rättigheter och bristen på demokrati grunden till de flesta konflikter. Regeringen drev aktivt frågan om det internationella samfundets rättighet och skyldighet att ingripa för att förhindra humanitära katastrofer, d.v.s. möjligheten för andra att ingripa när en stat inte längre kan skydda sin befolkning, inom såväl FN som EU.

EU och dess utvidgning var också av största vikt för säkerheten i Europa. Tillsammans med FN var samarbetet i Europa en hörnsten för svenskt ställningstagande inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige drev även frågan om en gemensam syn på säkerhetspolitiken inom EU och var aktiv inom framdriften av EUs gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Här var samarbete och gemensamt ansvar för en fredligtveckling nyckelord. Något som i försvarsbeslutet 2004 uttrycktes tydligt: ”Dagens hot mot internationell fred och Sveriges säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samarbete med andra länder, med militär alliansfrihet som grund.” (Prop. 2004/5:5, s.23)

Under perioden 2002-2006 togs beslut om att sända svenska väpnade styrkor till följande internationella insatser; ISAF (Afghanistan), MONUC (DRK), EUFOR (DRK) och UNMIL (Liberia).

4.1.2 Inrikespolitiskt läge

Hösten 2002 genomfördes riksdagsval i Sverige. Valresultatet innebar en fortsatt socialdemokratisk minoritetsregering med Göran Persson som statsminister.

Regeringen var relativt svag med 144 mandat mot det borgerliga blockets 158 mandat, se Tabell 1. Den socialdemokratiska minoritetsregeringen kom att fortsätta det tidigare samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet även under denna mandatperiod. (Edström & Gyllensporre, 2014b, s.133). Samarbetet gällde främst inom området ekonomi, sysselsättning, rättvis fördelning, jämställdhet och miljö.

Tabell 1: Valresultat 2002.

	Andel (%)	Mandat
Socialdemokraterna	39,85	144
Moderaterna	15,26	55
Folkpartiet	13,39	48
Kristdemokraterna	9,15	33
Vänsterpartiet	8,39	30
Centerpartiet	6,19	22
Miljöpartiet	4,65	17

Källa: Valmyndigheten 2019.

Många av de inrikespolitiska målen i regeringsförklaringen 2002 berörde grundläggande socialdemokratiska mål såsom full sysselsättning, ekologiskt uthållig utveckling och hållbara skattebaser. (Socialdemokraterna, 2002). Därtill betonade man vikten av en stark ekonomi. (Regeringsförklaringen 2002, s.1)

4.1.3 Försvarspolitiken och Försvarsmakten

”Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att konkret bidra till fred och säkerhet genom att med Totalförsvarets resurser, både militära och civila, medverka i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Därmed minskar risken för uppkomst, upptrappning och spridning av konflikter. I och med detta reducerar vi också riskerna för att vi själva ska drabbas av konsekvenserna av konflikter och oro i vår omvärld.” (Prop. 1995/96:12)

Försvarsbeslutet 1995 visade tydligt vilken inslagen väg svensk försvarspolitik valt. Nu handlade mycket om i vilken takt Försvarsmakten mäktade ställa om sig från det gamla invasionsförsvaret till ett nytt flexibelt insatsförsvaret. Kostnaderna skulle minska samtidigt som ny materiel och nya uppgifter skulle utvecklas. Regeringen var i början av 2000-talet inte nöjd med omställningstakten och nya ekonomiska brister blev en ständig källa till irritation och frustration i samarbetet med dåvarande ÖB Johan Hederstedt men även internt inom Försvarsmakten vars organisation decimerats rejält.

4.1.4 Regelverk och beslutsprocess

10 kap. 9 § i Regeringsformen utgör den rättsliga grunden för regeringens möjligheter att skicka väpnad styrkor utomlands och styr även den formella beslutsprocessen. (SFS 1774:152). Den reella processen beror dock i många stycken på vem som ställt frågan om stöd till Sverige. Enligt en FOI rapport från 2005, som granskat den svenska beslutsprocessen inför militära bidrag till internationella insatser ur ett probleminventeringsperspektiv, skiljer det markant mellan förfrågningar från EU, FN och NATO. Det gäller i fråga om såväl tidsaspekten och tillgången på tidig information som möjlighet för Sverige att påverka utfallet av insats och bidrag. (Bogland & Asplund, 2005, s.17). I denna studie kommer dock endast beslutsprocessen utifrån en förfrågan av FN att beskrivas.

Utöver att insätta Försvarsmakten till att möta ett väpnat angrepp mot Sverige får regeringen endast beordra en väpnad styrka i strid, eller sända till annat land, enligt följande:

- i enlighet med riksdagens medgivande,
- i enlighet med särskild lag som medger detta,
- i enlighet med en skyldighet att uppfylla viss förpliktelse enligt en internationell överenskommelse som är godkänd av riksdagen.

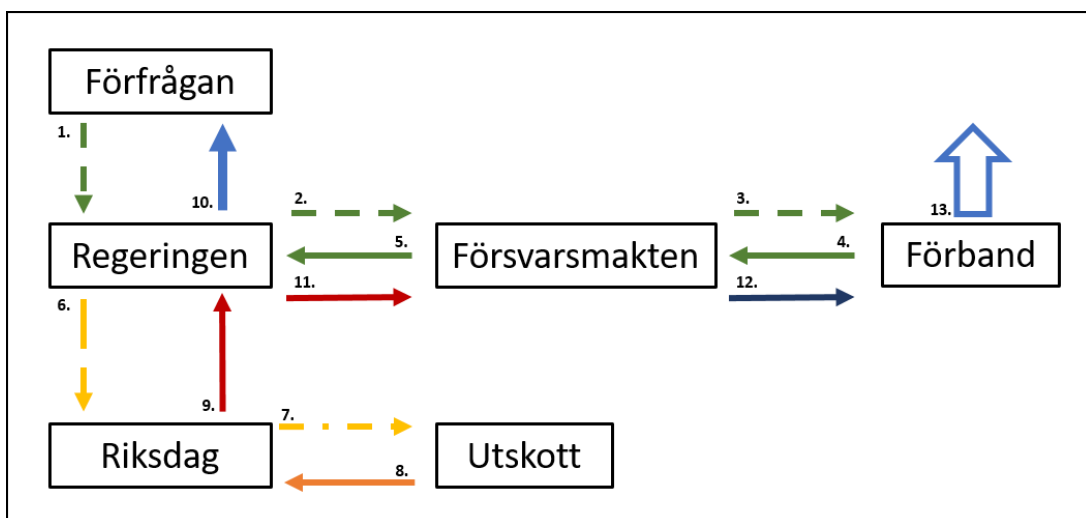
Riksdagen har i enighet med andra punkten bemyndigat regeringen att på begäran av OSSE eller FN ställa en väpnad styrka till förfogande för fredsbevarande verksamhet utomlands på upp till 3000 personer enligt den då nyligen antagna lagen (2003:169) om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands. (Prop. 2002/03:26, s.11). Svensk praxis har varit att tolka begreppet

fredsbevarande verksamhet försiktigt varför riksdagens beslut oftast efterfrågats. Mycket pekar på att begreppet saknar en juridisk definition men även på att det under utarbetandet av lagen (2003:169) användes en mer traditionell tolkning som endast omfattar direkt självförsvar. (Engdahl & Lind, 2005, s.17-18). Den försiktiga tolkningen kvarstår och i regeringens proposition 2001/02:10, *Fortsatt förnyelse av Totalförsvaret*, anges tydligt att en insats med fredsframtvingande inslag kräver beslut av riksdagen. (Prop. 2001/02:10, s.84)

Vanligtvis föregås en formell förfrågan från FN av en inofficiell fråga till Sveriges ständiga representation i FN från UN Department of Peacekeeping Operations (DPKO). Alternativt är det handläggare vid den ständiga representationen som hör av sig till DPKO om Sverige har egna önskemål om att bidra till en särskild operation eller med en särskild förmåga. (Bogland & Asplund, 2005, s.18). Chefen för representationen är en politisk befattning. Sveriges ständiga representation vid FN utgör den första kontaktpunkten för en förfrågan från FN om vilja till bidrag och enheten kommunicerar därefter med avdelningen för global säkerhet på Utrikesdepartementet (UD/GS) som i sin tur är kanalen in till Regeringen.

Inför beslut om bidrag med svenska väpnade styrkor presenterar regeringen ett förslag till riksdagen i form av en proposition där bl.a. riktlinjer för bidragets omfattning, mandat och finansiering framgår. Utarbetandet av propositionen baseras i sin tur på en dialog mellan huvudsakligen Förvarsdepartementet och Försvarmakten. I riksdagen behandlas propositionen av utsett utskott vars sammansättning består av en proportionerlig sammansättning av de olika partierna i riksdagen. Utskottet lämnar därefter sitt betänkande samt eventuella reservationer till kammaren för debatt och slutligen riksdagsbeslut. Vanligtvis ändras inte det förslag till beslut som utskottet har enats kring. En processöversikt presenteras i figur 1 nedan.

Figur 1: Processöversikt inför beslut om internationell insats med väpnade styrkor.

Förklaring Figur 1:

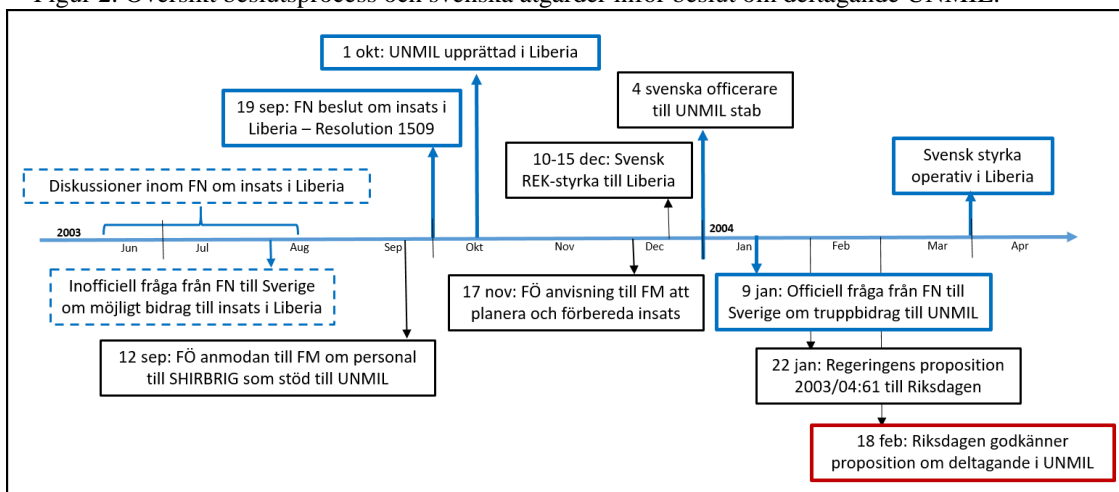
1. Förfrågan om stöd från FN med väpnade styrkor under kapitel VII-mandat.
2. Regeringen, med stöd av UD och FÖ, tar ställning samt skickar förfrågan till Försvarmakten.

3. Försvarsmakten bereder och skickar förfrågan till förband.
4. Förband svarar om möjliga resurser, tidsplan etc.
5. Försvarsmakten svarar om möjliga resurser, kostnader etc.
6. Regeringen, med stöd av UD och FÖ, utarbetar proposition till Riksdagen för godkännande
7. Riksdagen skickar propositionen till utskott för beredning
8. Utskotten bereder och föreslår ev. ändringar
9. Riksdagen genomför votering och godkänner
10. Regeringen svarar FN officiellt
11. Regeringen ställer uppgift till Försvarsmakten att verkställa Riksdagens beslut.
12. Försvarsmakten utger operationsorder till förband för verkställande.
13. Förbanden verkställer uppgiften enligt FM operationsorder.

4.1.5 Beslutsprocess inför deltagande i UNMIL

Redan under sommaren 2003, d.v.s. innan resolution 1509 antagits, ställde DPKO en informell förfrågan till Sveriges ständiga representation i FN om möjligheten att delta med trupp till Liberia. Frågan vidarebefordrades enligt rutinen till Regeringen via UD och därmed startade processen som kom att leda till svenskt deltagande i UNMIL med väpnade styrkor. Figur 2 nedan visar en översiktlig bild över den forcerade beslutsprocessen och några av de större åtgärder och beslut som fattades under processens gång.

Figur 2. Översikt beslutsprocess och svenska åtgärder inför beslut om deltagande UNMIL.

UNMIL upprättades i och med att resolution 1509 fastställdes av FNs säkerhetsråd den 19 september. UNMIL bemyndigades med upp till 15 000 personer med syfte att stödja genomförandet av vapenvilan och fredsavtalet. Regeringen bedömde att UNMIL skulle bli FNs största pågående insats när den blev fullbemannade i februari. (prop.2003/04:61). Den västafrikanska samarbetsorganisationen ECOWAS hade sedan början av augusti lett en multinationell styrka i Liberia i väntan på utarbetandet av en FN-mission. Från den 1 oktober kom dessa att integreras i UNMIL som tog över ansvaret.

Den 30 oktober lämnade Försvarsmakten in sitt underlag enligt anmodan från FÖ. Regeringen uppdrog åt FM den 17 november att gå vidare med planering och vidta förberedelser för en insats i Liberia med ett mekaniserat skyttekompani samt genomföra riskbedömning. Den 10-15 december genomförde FM en rekognoseringsresa till Liberia och den 22 december inlämnades ytterligare svar till FÖ. Vid det laget hade även chefen för den Operativa insatsledningen i Högkvarteret (C OPIL) vidtagit en rad åtgärder för att ett svenskt militärt bidrag skulle kunna lämna Sverige tidigast den 9 januari såsom bl.a. inkallelse av officerare ur IA03 (Försvarsmaktens beredskapsbataljon för internationella insatser), planerad utbildning av förbandet från vecka 51, materiefördelningar och ommålning av fordon samt framtagning av nya ledningsdokument för det sammansatta förbandet samt inlett diskussioner med irländska försvarsmakten. Den 22 december gav regeringen ut kompletterande anvisningar till FM om att gå vidare med planering för ett mekaniserat skyttekompani om 231 personer ingående i den irländska bataljonen.

FN överlämnade en officiell förfrågan till Sverige den 9 januari om att delta i UNMIL med ett mekaniserat skyttekompani. Därtill önskade FN att förbandet skall vara operativt på plats i missionsområdet senast den 29 februari 2004. Då den svenska styrkan skulle operera under ett fredsframtvingande mandat enligt FN-stadgan, ansåg regeringen att riksdagens godkännande krävdes inför beslut om ett svenskt bidrag med väpnade styrkor. (Prop. 2003/04:61, s.10).

Den 22 januari 2004 lämnade så regeringen in Proposition 2003/04:61 om svenskt deltagande i UNMIL med förslag om att en väpnad styrka med 240 personer skulle ställas till FNs förfogande under 12 månader. Det svenska förbandets uppgifter skulle bl.a. bestå av att utgöra förtrupp under styrkeuppbyggnaden av UNMIL, svara för säkerhet i samband med DDR-processen (Disarmament, Demobilization, Rehabilitation and Reintegration), genomföra bevakningsuppgifter, skydda underhållsvägar inom missionsområdet samt även skydda civila inom ramen för egen förmåga. Regeringen föreslog även riksdagen att besluta om en förkortad motionstid (fem dagar) med hänsyn till FNs önskan om tidsram.

Propositionen remitterades till utrikesutskottet som med stöd av 4 kap. 8 § riksdagsordningen och i samråd med försvarsutskottet beslöt bereda propositionen i ett *sammansatt utrikes- och försvarsutskott (UFöU)*. Vid UFöU föredrogs sedan den politiska bakgrunden, förslagets utformning av den svenska insatsens och dess motiv, kostnader, samarbetet mellan truppbidragarländerna samt aktuell hotbild för UNMIL. Vid föredragningen deltog försvarsministern, utrikesråd och departementsråd från UD, chefen för Högkvarteret samt medarbetare ur FM.

Inga följdmotioner kom in och vid Riksdagens beredning i kammaren föreslog UFöU att regeringens proposition skulle bifallas. Utskottet föreslog även att riksdagsbeslutet skulle innehålla ett utökat bemyndigande om svenskt deltagande som en förberedande åtgärd i det fall operationsområdet utvidgades.

Utskottets förslag antogs med acklamation den 18 februari 2004. (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.128)

4.2 Vilka spelare var de facto inblandade i processen?

Utifrån underlaget har följande organisatoriska aktörer identifierats aktivt delta i beslutet att sända väpnade styrkor till Liberia:

- Sveriges ständiga representation i FN som formellt mottagit den officiella förfrågan men som på ett tidigt skede diskuterat möjligheterna med DPKO samt förmedlat den politiska viljan i Sverige. Då Sveriges ständiga representation i FN styrs av UD och dessas bägge chefer tillhör samma parti har jag fortsättningsvis valt att inordna representationen under UD i denna studie.
- UD med avdelningen för global säkerhet (UD/GS), som är kontakt för Sveriges ständiga representation i FN, samt Afrika-avdelningen i centrum.
- FÖ med enheten för säkerhetspolitiska och internationella frågor (FÖ/SI) tillsammans med enheten för det militära försvaret (FÖ/MI).
- Regeringen, som står för den politiska ledningen med tyngdpunkt på Socialdemokraternas partipolitik.
- Försvarsmakten. ÖB och chefen Högkvarteret är huvudsakliga beslutsfattare med stöd av chefen Operativa insatsledningen (C OPIL). Försvarsgrensstaberna och ytterligare nivåer därunder ner till förbandschefer kommer inte att behandlas här.
- Riksdagen, och då särskilt det sammansatta Utrikes- och Försvarsutskottet (UFöU), med ingående partirepresentation.

4.3 Hur såg de respektive spelarnas egna mål och syften ut?

4.3.1 Riksdagen (Utrikes- och Försvarsutskottet)

Riksdagen är det högsta beslutande organet i en representativ demokrati och utgörs av folkvalda ombud. Riksdagen beslutar om hur statens medel disponeras och stiftar lagar samt granskar regeringens styrelse. (Petersson, 2001, s.109)

Det finns av tradition ett starkt stöd för FN-insatser hos såväl politisk ledning som folket. Diskussionen i kammaren den 18 februari 2004, inför beslut om bidrag till UNMIL, får ses mer som en repetition av debatten i utskottet, där det huvudsakliga arbetet med propositionen sker. Diskussion gav även

representanterna möjlighet att uttrycka sina egna mål. Samtliga partirepresentanter deklarerade sin syn på frågan och ur dessa kan tre huvudgrupper av motiv ses:

- För den goda sakens skull: att bistå folk i nöd
- För FN:s skull FN: stärka organisationens ställning genom aktivt stöd och stärka vårt eget anseende inom organisationen.
- För politikens skull: att driva vår valda politik i form av utveckling mot demokrati och därigenom öka chanserna för att humanitärt stöd, mänskliga rättigheter, ekonomiskt bistånd och andra utvecklingsinsatser kan ge effekt.

Därtill fanns en uttalad önskan om att ett beslut att sända iväg en väpnad styrka till en internationell insats, skulle tas så enigt som möjligt med hänsyn till de risker insatsen innebar för personalens liv och hälsa. Det handlade inte bara om vikten av att visa statens stöd utan även en viss försäkran om att alla partier gett sitt bifall om något skulle gå fel i insatsen.

4.3.2 Regeringen

Regeringen utgör den verkställande makten i svensk konstitution och styrdes i sitt arbete av Regeringsformen från 1974. (SFS 1974:152)

Vid regeringsförklaringen i september 2002 deklarerade statsminister Göran Persson att vårt ansvar främst gäller Sverige men att vi även måste ta ansvar för vår omvärld då vi är beroende av varandra: ”Sveriges röst är stark och respekterad över världen. Vi är aktiva i FN, EU och andra internationella sammanhang. Nedrustning, konfliktförebyggande och mänskliga rättigheter, folkrätt och hållbar utveckling, en fri och rättvis handel – det är och ska förbli hörnstenar i svensk utrikespolitik”. (Regeringsförklaringen 2003, s.8)

Det socialdemokratiska partiprogrammet från 2001 klargjorde att demokrati utgör själva grunden för den socialdemokratiska samhällssynen där frihet, jämlikhet och solidaritet verkar tillsammans inom samhällets alla områden - politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt. Samtidigt är det även endast det demokratiska samhället som kan förverkliga friheten, jämlikheten och solidariteten. (Socialdemokraterna, 2001.)

Sverige hade redan ett stort engagemang i Afrika och som en av de största bidragsgivarna till Liberia såg regeringen positivt på FN:s insats med syfte att främja den demokratiska utvecklingen genom att säkerställa folkets säkerhet. (Prop. 2003/04:61, s.7)

4.3.3 Utrikesdepartementet

”Globaliseringen måste spridas till fler och skarpa välfärds-klyftor motarbetas. Kampen för global rättvisa är vårt gemensamma ansvar. FN:s mål om halverad världsfattigdom år 2015 måste uppnås.” (Regeringsförklaringen 2003, s.8)

Uttalandet i regeringsförklaringen vittnade om socialdemokraternas linje i utrikespolitiken där samarbete, gemensamt ansvar och rättvisa var ledord. Sverige drev i många forum på linjen om det gemensamma säkerhetsansvaret och ett allomfattande grepp på utvecklings- och biståndsfrågorna där även säkerhetsaspekten togs upp. Utrikesministern drev även på att medlemsländerna skulle ta ett större ansvar för att ge FN de muskler de behövde för att förhindra en konflikt att eskalera och sprida sig. Svenska förband ställdes till förfogande i flera olika insatsregister, bl.a. FNs styrkeregister. Ett deltagande i UNMIL skulle därmed i handling konkret visa att Sverige var beredd att uppfylla sina förpliktelser. (Prop. 2003/04:61, s.12). Målet var även att inspirera andra inom främst Europa att göra detsamma.

Det är en uppfattning som i mycket även stöds av Socialdemokraternas partiprogram som anger att det långsiktiga fredsarbetet måste inriktas på konflikternas underliggande faktorer varför fattigdomsbekämpning, förstärkning av demokrati och fredsbevarande arbete som ske sammanflätat. Där framgår också socialdemokraternas syn på FN som styrande för allt användande av militärt våld i konflikter och en central aktör i kampen för de mänskliga rättigheterna. För att lyckas med det krävs att FNs förmåga att tidigt ingripa stärks. (Socialdemokraterna, 2001)

Sverige verkade aktivt för ett utbyggt EU som man från regeringshåll såg som konsolidering av ett stabilt Europa. Därtill var svensk utrikespolitik aktiv inom en utveckling av EUs krishanteringsförmåga. Som ett led i detta kan det antas att diskussioner mellan möjliga europeiska bidragsgivare ägt visst företräde hos UD. Irland tog 2004 över posten som ordförande för EU-kommissionen vilket öppnar för fråga om solidaritet inom EU. I fråga om europeiskt stöd till UNMIL var Irland först att bidra med militär förmåga följt av Sverige och Nederländerna.

4.3.4 Försvarsdepartementet

I Göran Perssons regeringsförklaring framgår målet med Försvarsmakten för mandatperioden tydligt ”Sverige är militärt alliansfritt. Den uppgörelse som träffats om Sveriges säkerhetspolitiska hållning ligger fast. Reformeringen av totalförsvaret fortsätter.” (Regeringsförklaringen 2002, s.8)

I realiteten var de internationella insatserna fortsatt en högt prioriterad uppgift för Försvarsmakten vilket förtydligats redan i propositionen, *Fortsatt förnyelse av totalförsvaret från 2001*. Inriktningen mot fred och säkerhet i omvärlden innebar att Totalförsvarets resurser skulle kunna användas både nationellt och internationellt även om den mest omedelbara tillämpningen av vår militära förmåga var inom det internationella säkerhetssamarbetet. (Proposition 2001/02:10, s. 116)

4.3.5 Försvarsmakten

Förändringarna i omvärlden medförde stora utmaningar för Försvarsmakten som under mycket lång tid i stort sett haft en uppgift – att skydda Sverige. Den turbulenta tiden kring milleniumskiftet där såväl omsvängningen av uppgifter som organisations och budgetnedskärningar skakat såväl Försvarsmaktens personal som dess ledning. I årsrapporten från Försvarsmaktens perspektivplanering 2003 anges utmaningarna ”vi går från ett hotstyrt mot ett mer viljestyrt försvar” (Försvarsmakten, 2003, s.40).

Enligt Förordning (2000:555) med instruktion för Försvarsmakten, var Försvarsmaktens uppgifter nu uppdelade på fyra områden:

- Försvara Sverige mot väpnat angrepp
- Hävda Sveriges territoriella integritet
- Bidra till fred och säkerhet i omvärlden genom att kunna genomföra och lämna stöd till fredsfrämjande operationer och säkerhetsfrämjande samarbete samt därtill kunna lämna stöd till humanitär verksamhet.
- Bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred

Försvarsmaktens förmåga att försvara landet mot ett väpnat angrepp var fortfarande grundläggande men mot bakgrund av det nya säkerhetspolitiska läget prioriterades uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden allt mer.

”De skäl som ligger till grund för Försvarsmaktens internationella engagemang tenderar dock att växa sig allt starkare, varför de internationella uppgifterna kan få ytterligare ökad vikt. Detta skulle i så fall innebära att de internationella insatserna uttryckligen anges vara Försvarsmaktens viktigaste uppgift i närtid.” (Försvarsmakten, 2003, s.42).

I perspektivrapporten gick man så långt som att säga att det inte fanns något behov av ett invasionsförsvar även om en överraskande händelseutveckling aldrig helt kunde uteslutas på längre sikt. ”Idag bedöms det inte finnas något direkt behov av en förmåga att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp i traditionell mening.” (Försvarsmakten, 2003, s.43)

Som grund för Försvarsmaktens deltagande i internationella fredsfrämjande insatser bör, enligt propositionen, följande tre punkter uppfyllas: att där finns en efterfrågan av svenska resurser, att vår erbjudna förmåga är effektiv i sammanhanget samt på vilket vis ett deltagande kan öka vår nationella försvarsförmåga. (Proposition 2001/02:10, s.142).

Utifrån principen om att hela FM skulle kunna användas för internationella insatser lämnade Försvarsmakten förslag på en rad olika förbandstyper och förmågor som bidrag till internationella insatser. Förutom de i beredskapsregister anmälda förbanden var beredvilligheten stor att ”bygga” de förband som efterfrågades. Då Försvarsmaktens svar på förfrågan om möjliga förbandsenheter

till stöd för UNMIL inte gått att få fram ur arkiven kan en del av innehållet ändå spåras genom de inlägg som ledamöterna i riksdagen framlade vid kammarens diskussion den 18 februari 2004. Där framgår att Försvarsmaktens ursprungliga svar innehållit förslag om att delta med marina enheter.

”Från början fanns det flera alternativ förordade av Försvarsmakten, bland annat en marin enhet...” (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.45)

”Försvarsmakten själv ursprungligen förordade att styrkan i Liberia skulle bestå av amfibieenheter.” (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.45).

Om Försvarsmakten förordade det marina förslaget eller ej går inte att fastställa i denna studie men ett tänkbart motiv därtill kunde varit att så stor del av Försvarsmaktens förband som möjligt skulle erbjudas möjligheten att skaffa sig internationella erfarenheter. Det blev även något av en ödesfråga för förbanden inom Försvarsmakten. Det gällde att visa sin förmåga till internationella operationer om de skulle ha en plats i det nya försvaret. Av de angivna förslagen som Försvarsmakten lämnade till FÖ fanns säkerligen favoriter men samtliga förslag får ändå antas vara goda alternativ för Försvarsmakten.

4.4 Hur sker interaktionen mellan spelarna?

Riksdagsprotokollen och propositionsarbetet medger en tydlig spårning av avvikande åsikter, förutsatt att de anförs under de protokollförda mötena alternativt att följdmotioner inlämnas för beredning.

Under diskussionen i riksdagen inför beslut om regeringens proposition framförde folkpartiets ledamot kritik till försvarsministern om att denna typ av ärenden, beslut om internationell insats med väpnade styrkor, ofta nådde riksdagen i ett så sent skede av den sammantagna planeringen. I detta fall hanterade riksdagen underlaget på ca en vecka enligt regeringens (och FNs) önskemål men övriga deltagare i processen hade haft sedan oktober 2003 på sig att planera och vidta förberedelser vilket han ansåg var en rejäl obalans. (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.53)

Försvarsministerns replik innehöll både tacksamhet för riksdagens tillmötesgående i detta specifika fall och en försäkran om att departementet efter förmåga ska förvalta riksdagens förtroende. Men hon lämnade även en apropå om att kort tidsförlopp troligen kommer att användas av såväl FÖ som UD även framgent. Som orsak angav försvarsministern de ”komplicerade processer” som ligger till grund för utarbetandet av propositionen. Bl.a. nämns mängden underhandskontakter, underrättelser och kunskapsinhämtning som krävs för att en bedömning av Sveriges möjligheter ska kunna göras. Därtill har det förts förhandlingar med såväl FN som andra deltagare om t.ex. Rules of Engagement (ROE). Hon nämner även, i en fråga om den pågående insatsen i DRK, att företrädare för FM finns med under hela beredningen, vilket tolkas här som att det

gäller i alla beredningar av denna typ och inte MONUC specifikt. (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.53)

Med en minoritetsregering där regeringen är beroende av stöd från andra partier utgör även utskottsarbetet i riksdagen en arena för möjliga överenskommelser eller kompromisser. (Petersson, 2001, s.110) Utskottets möten producerar inga officiella protokoll varför det är en bra plats för politiska överenskommelser utan insyn men det gör även spårbarheten inom processen mycket svår.

De skilda ståndpunkter som kan uppstå finns möjligen bara spårbara i korrespondensen mellan Försvarsmakten och FÖ samt i protokollet från kammarens diskussion av ärendet. I denna studie har något sådant inte gått att spåra då delar av korrespondensen inte gått att få fram.

Enigheten kring beslutet var stor även om partirepresentanterna gärna passade på att framföra sina åsikter i samband med kammarens diskussion. Diskussionen om ett svenskt deltagande i FNs insats i Liberia stod som nummer åtta på listan och förgicks av en föredragning det sammansatta Utrikes- och försvarsutskottets betänkande samt en föredragning av representanter ur FÖ, UD och Försvarsmakten. Betänkandet innehöll dock ett särskilt yttrande från Folkpartiet som var kritisk till val av det tunga CV90 samt påpekade även behovet av en svensk strategi för internationella insatser. (Riksdagens betänkande, 2003/04:UFÖU1, s.12). Under riksdagsdebatten anfördes visserligen även en kritisk kommentar av Miljöpartiet om att bidragets 240 personer var för litet men detta var inget som anförts i tidigare motion eller yttrande.

Samtliga partiets representanter uttalade sig positivt till att delta i insatsen. Flertalet betonade även vikten av enighet vid beslut om insatser med en hotbild likt UNMIL för personalen på plats.

4.5 På vilket vis har respektive spelare påverkat beslutet?

Processen och dess deltagare har i fallet med UNMIL löpt enligt plan. Vad som inte framgår av de officiella källorna är det samarbete som förs på handläggarnivå samt de diskussioner som förs i forum utan offentliga protokoll.

Försvarsmakten är ytterst verkställare av Regeringens uppdrag och har som sådan haft möjlighet att påverka utformningen av bidraget genom sitt svar till FÖ. Genom de operationsmöten som genomförts på försvarsdepartementet har ärendets inblandade aktörer kunnat diskutera och påverka varandra, det är själva syftet med mötet. Chefer och handläggare vid Högkvarteret (och andra befattningar inom Försvarsmakten) har under perioder arbetat vid regeringskansliet i olika befattningar för att sedan återgå till Försvarsmakten. Kontakter och erfarenheter från dessa tjänstgöringar har säkerligen bidragit till de goda relationer som omnämns i de intervjuundersökningar som gjorts tidigare. (Bogland & Asplund, 2005).

Även FÖ, respektive UD, har möjlighet att påverka då de också deltar i operationsmöten och framtagandet av underlagen. Därtill deltar ministrarna i socialdemokraternas partiråd samt regeringssammanträden tillsammans med den politiska ledningen vid regeringskansliet. Ytterst har den politiska ledningen störst möjlighet till påverkan, både direkt genom möten och handläggning men även indirekt genom fördelning av ekonomi för de olika departementen och beslut om vilka mål man avser uppfylla och vilka avtal man ingått med stödpartierna mm.

Man kan se politiken som ”vinnare” då vikten av att synas i många olika missioner kan ha bidragit till viljan att gå vidare till en ny mission med mer tyngd, d.v.s. som innehåller både ett större truppbidrag men även mer möjlighet till våldsanvändning. Större eller mer vapentunga bidrag väger tyngre på den internationella arenan och inom FN. Genom att på detta sätt vinna både mer respekt och ändå behålla det egna och EU perspektiv av att stödja Afrika blir det en win-win för politiken. På denna våg kan även UD rida och i viss mån kan sägas att Anna Lindhs strävan att stödja FN och fortsätta engagera oss i Afrika slog in. Riksdagen har det slutliga beslutsansvaret och hade kunnat diskutera eller ifrågasätta propositionen men Christenssons studie visar att den politiska enigheten kring dessa typer av beslut oftast är stor. (Christensson, 2017). Så var den även i detta fall.

I riksdagens debatt har partiföreträdarna möjlighet att anföra sina synpunkter och även uttrycka sina åsikter. Vid debatten förekom såväl maning till enighet som kritik mot att debatten inte var öppen nog från Folkpartiets ledamöter. Men även möjligheten för representanterna att sticka in det egna partiets synpunkter i frågan.

Frågan om varför det blev just ett mekaniserat kompani och inte något av de andra förslagen som Försvarsmakten lagt fram kan spåras redan i regeringens proposition *Svenskt deltagande i FNs mission i Liberia* där det framgår att Irland ”tidigt [visade] intresse att samverka med ett svenskt förband på marken.” (Prop. 2003/04:61, s.4). I anförandet av moderaternas respektive folkpartiets ledamöter vid kammarens diskussion den 18 februari 2004 menar de olika ledamöterna att valet av mekaniserat skyttekompani inte helt var Försvarsmaktens eget. ”Slutligen föreslog man att skicka ett skyttekompani, till stor del för att Irland uttryckte att detta skulle passa in i den större irländska bataljonen.” (Riksdagens prot. 2003/04:71, s.45). ”En anledning som Försvarsmakten nämnt för det sammansatta utskottet var att EU:s ordförandeland Irland ’uttryckt en önskan om ett svenskt bidrag som passar in i den irländska bataljonen’.” (Riksdagens prot. 2003/04:71, s. 46) I försvarsministerns anförande kommenterar hon uttalandena genom att bekräfta att det var på en uttrycklig förfrågan från Irland, som behövde komplettera sitt eget förband med just den förmågan. ”Valet av styrka beror på att irländarna har bett oss förstärka deras egen insats. Man har funnit att den här svenska förmågan finns. Det har man sett i det register som FN har dit Sverige har anmält sina styrkor.” (Riksdagens protokoll 2003/04:71, s.52)

5 Resultat

5.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att beslutet om att sända väpnade styrkor till FNs insats i Liberia har många bottenar.

Det har framkommit att beslutsprocessens tydliga regelverk i praktiken kompletterats med ett byråkratiskt ad hoc-system baserat på handläggarnas personliga kontakter och samarbetsförmåga. Det har gjort själva beslutsprocessen smidigare men samtidigt betydligt mer svårstuderad då mycket av förhandlingar och köpslående, överväganden och bedömningar hanteras utanför möjligheten att följa processen i efterhand. För att kunna skapa en bild över hela det faktiska skeendet hade intervjuer av de berörda behövts göras i direkt anslutning till beslutsprocessens genomförande för att komplettera de offentliga dokumenten.

Motiveringen till insatsen var i stort densamma som inför deltagandet i MONUC som beslutades av samma riksdag våren 2003 - en bräcklig fred i väntan på demokratiska val, hög risk för att konflikten sprider sig med inblandning från grannländerna, nödvändigheten av avvärpnings-processer och behovet av humanitärt bistånd samt skapa säkerhet för en återvändande befolkning där barnsoldater och kvinnorna varit särskilt utsatta. Förbundet i fråga var även efterfrågat, av FN i fallet med MONUC och av bidragande nation i UNMIL. Den stora skillnaden var typen av förband, dess volym och dess ekonomiska kostnader. Ekonomin för insatsen nämns i dokumentationen men intar en sekundär roll trots att ekonomin för just försvarsutgifterna stod högt på den inrikespolitiska dagordningen. Det är egentligen bara Folkpartiets ledamöter som i utskottets betänkande tar upp just viktningen av insatsen mot dess kostnader.

Av spelarna - riksdagen (inklusive det sammansatt utrikes- och försvarsutskottet), regeringen, UD, FÖ och Försvarsmakten - kan den eller de som styr politiken utses till ”vinnare”, d.v.s. anses ha haft mest påverkan i utformningen av det slutliga beslutet. I detta fall har regeringen satt tonen i säkerhetspolitiken med UD, FÖ och Försvarsmakten som effektuerare i olika nivåer och inom olika arenor. De olika (och i vissa fall lika) målen för spelarna i processen är desto intressantare. För riksdagen var det viktigt att processen följdes och att förtroendet mellan regeringen och riksdagen bestod. Det var även av vikt att de övergripande målen för svensk utrikes- och säkerhetspolitik innehölls.

I utskottets betänkande och i ledamöternas anföranden spåras dock en annan möjlig tolkning. Anförandena, oavsett partitillhörighet, tar upp Sveriges tradition

och moraliska ansvar att ställa upp för ett folk i nöd, något som skulle kunna tolkas som att där finns en kulturell identitet av att vara välgörare. Detta är något som även Jan Ångström tagit upp som möjlig förklaring av svenska drivkrafter bakom beslut om internationella insatser. Ångström menar att det finns andra faktorer som påverkar Sveriges vilja att sända väpnade styrkor utomlands än de traditionellt instrumentella. Han frågar sig om Sveriges deltagande på den internationella arenan med militära styrkor ”är till för att bekräfta vår identitet eller gynna våra intressen”. Han argumenterar för att Sverige skapat sig en strategisk kultur som förekämpare av det goda, något som går att spåra långt tillbaka i historien, till trettioåriga kriget. (Ångström, 2010, s.170) Internationella insatser med humanitära syften har dessutom traditionellt ett starkt folkligt stöd. (Ångström, 2010, s.181)

Försvarsmakten var, och är, ett av politikernas främsta säkerhetspolitiska instrument vilket innebär att de militära bedömningarna inte alltid är avgörande avseende beslut om deltagande i internationella insatser. Även i detta fall uppfattar jag att Försvarsmaktens egna mål fick anpassa sig efter politiska målsättningar inom andra områden.

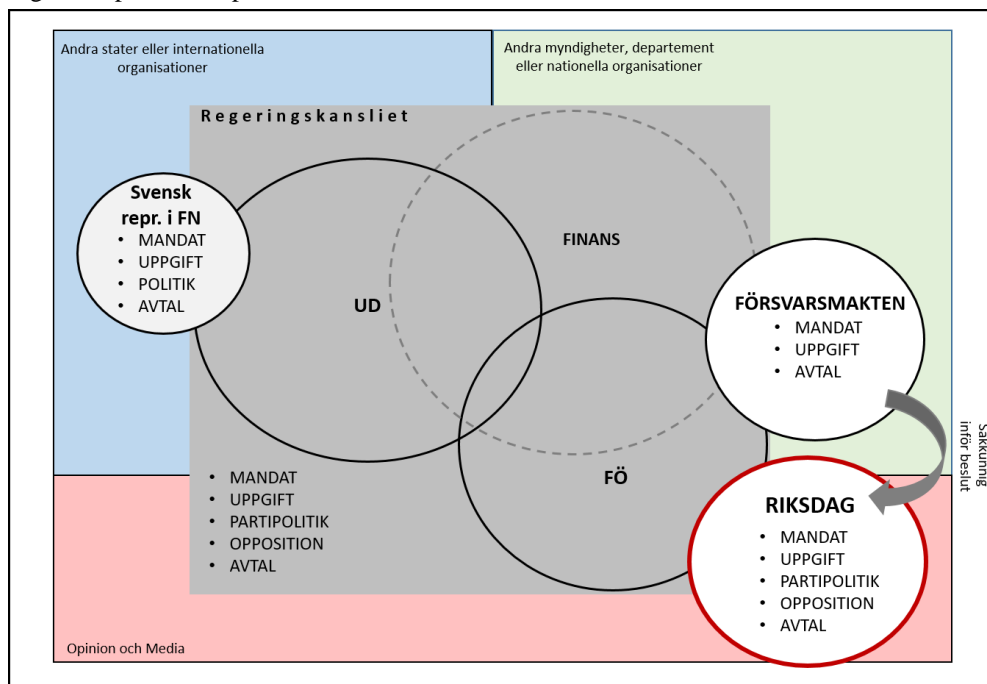
Medlemskapet i EU skapar vissa förväntningar inom den västliga gemenskapen på ett visst svenskt agerande. Här skapas möjligheter att bidra inom ett politikområde för att undvika potentiella bakslag inom andra politikområden.

Från politiskt håll, ur regeringens och UD:s perspektiv, gav ett deltagande med väpnade styrkor i en internationell insats effekt även inom andra områden än det direkt fredsfrämjande i insatsområdet. Signalvärdet av att Sverige väljer att avsätta resurser i form av ”trupp på marken” gav tyngd och trovärdighet åt såväl den socialdemokratiska ledningen som möjligheten att bedriva deras utrikes- och säkerhetspolitiska mål på den internationella arenan. Enligt Ångström har utvecklingen av Sveriges användande av militära maktmedel internationellt gått mot fler men mindre insatser. Han framhåller att staten hellre avdelar mindre enheter i korta insatser för att kunna synas på många ställen, istället för att engagera sig i färre men större, mer långsiktiga insatser. Det främsta syftet med de militära insatserna skulle inte vara att undanröja säkerhetshot direkt riktade mot Sverige, utan istället handla om vilka fördelar Sverige skulle kunna få genom att stötta olika organisationer eller andra länder som deltar alternativt leder en internationell insats. (Ångström, 2010, s.182). Det är något som även stämmer in på detta fall. I Borglunds rapport (2005) framgår även att det finns diskrepans mellan UD, som förespråkar många korta insatser, och FÖ, som hellre ser färre men med längre engagemang.

Det tvåsidiga myntet, att de internationella insatserna även ska ge effekt inom det nationella försvaret, upplevs inte finnas med som en faktisk bedömningspunkt. Det nämns svepande att internationella insatser ger Försvarsmakten erfarenheter men det finns inte definierat vilken sorts erfarenheter som skulle erhållas och heller vilken sorts erfarenheter som behövs för att öka förmågan att försvara Sverige nationellt. Interoperabilitet, förmåga att arbeta med andra nationer med andra system, nämns bl.a. i försvarsbeslutet 2004 men det saknades vid tiden en sammanhängande handlingsplan.

Förutom de spelare som upptagits i studien finns ytterligare nivåer av spelare och aktörer som utifrån påverkar processen på olika vis. Utöver de inringade spelarna i denna studie finns inom varje sådan spelare inre maktspel och processer som i sin tur kan påverka delar eller utfallet. Även yttre aktörer som andra myndigheter eller organisationer inom staten likväl som andra stater och internationella organisationer utöva påverkan i olika led. Sist men inte minst har opinionen och media en allt större roll som påverkansfaktor och spelare i många situationer. Figur 2 är en illustration av några av de olika nivåerna av spelare med dess medföljande påverkansfaktorer.

Figur 2: Spelare och påverkansfaktorer vid beslut om internationell insats.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att beslutet om att sända väpnad styrkor till FNs insats i Liberia bottnade i såväl ett instrumentalt perspektiv på användandet av Försvarsmaktens resurser som ett mer idealistiskt. Genom att stötta FN och visa aktivt handlande på den internationella arenan fanns möjligheten för Sverige att vinna påverkan inom andra områden. Det andra perspektivet bygger på förstärkandet av en svensk självbild som det godas företrädare. Till sist är det den politiska sfären av spelare som ytterst kom att forma beslutet genom styrningen av de övriga spelarna.

5.2 Diskussion

Betydelsen av personliga relationer eller kontakter i beslutsprocessen har varit ett återkommande tema i flera underlag. Trots den övergripande uppfattningen om att det råder god stämning och en anda av samarbete mellan avdelningar såväl som mellan organisationer, syns en skillnad i de intervjuades upplevelse av samarbetet. I Borgland och Asplunds rapport (2005), som förvisso var en probleminventering, uttrycks en viss osäkerhet och en vilja till fördjupat samarbete med framför allt Försvarmakten då de upplever att de olika organisationerna inte helt förstår varandras processer. I intervju-underlaget från Edström och Gyllensporres bok (2014), som är av nyare datum, betonas istället de goda relationerna mellan just Försvarmakten och departementen. Även om det i den studien handlar om utarbetande av försvarsbeslut, tyder något på att just relationerna har utvecklats till det bättre. Är det kanske en spontan utveckling eller har förbättringsförslagen faktiskt aktivt omhändertagits?

Hellquist och Tidblad-Lundholm är författarna bakom en FOI-rapport (2020) som undersökt relationen mellan nationellt försvar och internationella militära insatser utifrån en studie av samtliga försvarsbeslut från 1958 till 2020. Författarna tar upp fem relationsbegrepp (här fritt översatt till svenska) - kohandel, instrumentalt värde, samma mynt, ge-och-ta och utrikespolitik – som skulle kunna applicerats även inom studiet av denna eller andra beslutsprocesser. (Hellquist & Tidblad-Lundholm, 2020.)

Studien har fött många nya frågor och nedan följer några förslag till fortsatta studier. Jag har tidigare tagit upp Ångströms syn på den svenska strategiska kulturen som nation, men jag skulle gärna se en studie av kulturen inom regeringskansliet, där civila handläggare och politiskt tillsatta arbetar tillsammans, jämte kulturen inom Försvarmaktens högkvarterns högsta ledning samt dess eventuella implikationer för deras samarbete.

I inledningen till Edströms avhandling om den politiska styrningen av Försvarmakten ställer Edström sig en intressant fråga jag skulle vilja få utvecklad. Han undrar i vilken mån Försvarmakten faktiskt alls vill implementera de politiska besluten. (Edström, 2003.) Går det att spåra ”militär olydnad” i organisationens agerande? Vad är det som utlöst det och vilka effekter får det för den politiska ledningen?

Slutligen skulle jag gärna, utifrån ett aktörsperspektiv, studera de interna besluts- och bedömningsprocesserna inför internationella insatser inom Försvarmakten.

6 Referenser

6.1 Primära underlag

- Betänkande 1999/2000:FöU2. *Det nya försvaret*. Försvarsutskottet.
- Betänkande 2003/04:UFöU1, *Svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia*. Sammansatta Utrikes- och försvarsutskottet.
- Ds 2003:8, *Säkrare grannskap – osäkrare omvärld*. Försvarsberedningen
- Ds 2003:34, *Vårt militära försvar – vilja och vägval*. Försvarsberedningen
- Ds 2004:30, *Försvar för en ny tid*. Försvarsberedningen
- Försvarsmakten, 2003a. *Årsrapport från perspektivplaneringen 2002-2003; Målbildsinriktningar inför Försvarsbeslut 2004 – rapport 7*.
HKV STRA, 2003-02-28, HKV bet:23 210:63182.
- Försvarsmakten, 2003b. *OPIL redovisning av uppgifter ställda i FMO/UPPDRAG avseende en eventuell insats i Liberia*. C OPIL, 2003-12-18, HKV bet: 01 800:78705.
- Prop. 1995/96:12. *Totalförsvaret i förnyelse*.
- Prop. 1999/2000:30, *Det nya försvaret*.
- Prop. 2001/02:10, *Fortsatt förnyelse av totalförsvaret*.
- Prop. 2002/03:26, *Tjänstgöring i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten*.
- Prop. 2002/03:58, *Svenskt deltagande i Förenta nationernas fredsbevarande operation i Demokratiska republiken Kongo*.
- Prop. 2003/04:6, *Svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia*.
- Protokoll 2003/04:71, *18 januari 2004*. Riksdagen.
- Regeringsförklaringen 2002.
- SFS 1974:152. *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*.
- SFS 2000:555. *Förordning (2000:55) med instruktion för Försvarsmakten*
- Socialdemokraterna, 2002. *Valmanifest 2002 - Tillsammans för trygghet och utveckling*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://snd.gu.se/sv/vivill/party/s/manifesto/2002> Hämtad: 2021-04-08
- SOU 2002:108, 2001. *Fred och säkerhet. Säkerhetspolitiska utredningen*.
Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Secretary General 2002. *Press release 798-AFR/401 2002-04-19*. United Nations.
[Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.un.org/press/en/2002/SGA798.doc.htm>
Hämtad: 2021-04-10
- Freivalds, Laila, 2004. *Pressmeddelande 2004-01-23, Svensk trupp till FN-missionen i Liberia*. Pressmeddelande Laila Freivalds 2002-2006,
Utrikesdepartementet. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwivv8PIsMzwAhVWAXAIHdBaCDQQFjABegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fwww.regeringen.se%2Fcontentassets%2F3249f48bf2464e46beb4457e8dc2c444%2Fpressmeddelanden-2002-2006---laila-freivalds&usg=AOvVaw2fc-MLSQXWFuk2f-d0Ma6F>. Hämtad: 2021-05-12

Valmyndigheten, 2019. *Valresultat 2002*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2002.html>
Hämtad: 2021-05-12

6.2 Sekundära underlag

- Allison, Graham & Philip Zelikow, 1999 [2.uppl]. *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- Bogland, Karin & Maria Asplund, 2005. *Svenska beslutsprocesser inför sändandet av militärt bidrag till internationella insatser: En probleminventering*. Förvarets forskningsinstitut (FOI-R-1682-SE).
- Christensson, Tobias 2017. *Eniga militära insatser? Politisk enighet vid beslut om svenska internationella militära insatser 1999-2017*. Kandidatuppsats i Statsvetenskap vid FHS.
- Dalsjö, Robert (2010). *Från neutralitet till solidaritet: Omgestaltningen av Sveriges säkerhetspolitik efter det kalla kriget*. Kap. 4 i Kjell Engelbrekt & Jan Ångström (red.) 2010. *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. Mölnlycke: Norstedts Juridik AB.
- Edström, Håkan (2003). *Hur styrs försvarsmakten? Politisk och militär syn på försvarsdoktrin under 1990-talet*. Umeå: Umeå universitet.
- Edström, Håkan & Dennis Gyllensporre (red), 2014a. *Alike or different? Scandinavian approaches to military interventions*. Stockholm: Santérus Academic Press.
- Edström, Håkan & Dennis Gyllensporre, 2014b. *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget. Förlorade decennier eller vunna insikter?* Stockholm: Santérus Academic Press.
- Engdahl, Ola & Gustaf Lind, 2005. *Regeringens befogenheter att sända väpnade styrkor till andra länder*, Förvarets forskningsinstitut (FOI-R-1681).
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann Towns & Lena Wägnerud, 2020 [2017]. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Warszawa: Wolters Kuwer.
- Försvarsmakten, 2006. *Swedish international Forces in the service of Peace*. Malmö: Bokförlaget Arena
- Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg, 2020 [3.uppl]. *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellquist, Elin & Kajsa Tidblad-Lundholm, 2021. *Nationellt försvar och internationella insatser – Försvarsmakten i Sverige och utomlands 1958-2020*. Förvarets forskningsinstitut (FOI-R-5060-SE).

- Irish Defence Forces, *United Nations Military in Liberia*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.military.ie/en/overseas-deployments/past-missions/african-missions/> Hämtad: 2021-05-01
- Norén Bretzer, Ylva, 2014 [2.uppl]. *Sveriges politiska system*. Lund: Studentlitteratur.
- Pauli, Fredrik, 2004. *Strategiska imperativ – finns de?* Kandidatuppsats i Krigsvetenskap vid FHS.
- Petersson, Olof, 2001 [5.uppl]. *Svensk politik*. Göteborg: Norstedts Juridik AB.
- Westberg, Jacob, 2015. *Svenska säkerhetsstrategier*. Lund: Studentlitteratur.
- Yin, Robert, K., 2009 [4.uppl]. *Case study research. Design and Methods*. Washington DC: SAGE.
- Ångström, Jan (2010). *Försvarmaktens internationella insatser: I den svenska säkerhetens eller identitetens tjänst?* Kap. 9 i Kjell Engelbrekt & Jan Ångström (red.), 2010. *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. Mölnlycke: Norstedts Juridik AB.